2.2. Gelişim Basamaklarına Göre Hedef Kitle

İnsanın yetişmesi ve topluma faydalı olabilmesi için eğitilmesine ihtiyaç vardır. Eğitim imkân ve ortamlarının hazırlanması insanın yetişmesinde faydalı olacaktır. Özellikle din eğitimi verebilmek ya da din hizmeti sunabilmek için gelişim basamaklarına göre bireyin psikolojik, sosyal ve gelişim düzeyinin bilinmesi gerekir.

SIRA SİZDE

"... Sonra sizi (ana rahminden) çocuk olarak çıkaran, sonra olgunluk çağına ulaşmanız, sonra da ihtiyarlamanız için sizi yaşatandır..."

(Mü'min suresi, 67. ayet.)

Yukarıdaki ayetten yola çıkarak insanın gelişim basamaklarına göre verilen bilgiler konusu ile ilgili düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

2.2.1. Çocuklar

Din eğitimi ve hizmeti verilirken çocuğun gelişim dönemlerinin özellikleri, farklılıkları ve bireysel kabiliyetleri göz önünde tutulmalıdır. Çünkü çocuklar ilk evrelerinde taklide dayalı somut kavramları anlama kabiliyetine sahiptir.[27]

Çocuğa dinî eğitim verilirken onunla sevgi bağı kurmak etkilidir. Çünkü çocuklukta yorumlama, mantıksal anlama kabiliyetleri yeterince gelişmemiştir.

Somut işlemler döneminde aktif öğretim metotları ile dinî değerleri çocuğa benimsetmek faydalıdır. Bu metotlardan bazıları yaşayarak, uygulayarak, örneklendirerek dinî bilgileri çocuğa aktarmaktır. Bu konuda Peygamber Efendimizin hayatında birçok örnek bulunur. Peygamberimiz (s.a.v.) çocuklarla ilgilenir, onlara selam verir,

Görsel 1.6: Çocuğun somut öğretim döneminde aktif metotlar uygulanır.

26. Taha suresi, 44. ayet.
27. bk. Hayati Hökelekli, Din Psikoloji, s. 259-265.

onların hatırını sorar, zaman zaman çocukları ve özellikle torunlarını sırtına bindirirdi. Hoşlanacakları adlar takarak çocuklarla şakalaşır, onları eğlendirirdi. Bütün bu sıcak yakınlıktan dolayı çocuklar onu çok severlerdi.[28] Peygamber'in (s.a.v.) bu davranışı günümüzde çocuk eğitiminde rol model olmuştur.

Soyut işlemler döneminin ilk basamağına ulaşan çocuk dinî konularda inatçı, aykırı düşünceli, şüpheci ve sorgulayıcı olur. Bu evrede İslam dininin temel bilgileri, değerleri doğru ve inandırıcı bir şekilde verilirse çocuklarda doğru inanç ve davranışlar oluşur.

Görsel 1.7: Dinî değerlerin kazanımı çocuk yaşta başlar.

2.2.2. Gençler

Genç bir önceki dönem olan erginlik dönemindeki psikolojik davranışlardan uzaklaşan kimsedir. Gençlik şüphe, kararsızlık ve çalkantıların yavaş yavaş azaldığı bir dönemdir. Gençlerin dinî yaşantısında yeniden yapılanma öne çıkar. Gençler, yaşadığı dinî inanç ve alışkanlıklarını gözden geçirir. Bunları anlamlandırmaya çalışır. Duygusallıktan akılcılığa doğru bir gelişim gösterir. Yani düşünceleri somuttan soyuta dönüşür. Kabiliyet ve becerileri de gelişir. Gençlik döneminde birey kendisini ispatlamaya çalışır.

Peygamberimiz (s.a.v.) gençlik döneminin önemiyle ilgili şöyle buyurmuştur: *"Kıyamet gününde insanoğlu şu beş şeyden hesaba çekilmedikçe Rabb'inin huzurundan bir yere kımıldamaz: Gençliğini nerede yıprattığından..."*[29]

Görsel 1.8: İslam'ı ilk kabul edenlerin çoğu gençlerdi.

Din görevlisi din hizmetini sunarken gençlere yaklaşımı titiz ve tutarlı olmalı, sevgi ve anlayışla davranmalıdır. Gençleri sabır ve özveriyle dinlemeli, onlara değer verdiğini hissettirmelidir. Tenkit edici dil yerine yapıcı bir dil kullanmalıdır. Bunu Peygamberimizin (s.a.v.) uygulamalarında görmek mümkündür. Örneğin Enes (r.a.) " ... *(On sene) hizmetini gördüm. Vallâhi işlediğim bir kusurdan dolayı 'Niçin böyle yaptın' veya yerine getirmediğim bir vazifeden ötürü: 'Bunu niçin yapmadın?' dememiştir."*[30] diyerek Peygamberimizin gençlere yaklaşımını ortaya koymuştur.

28. bk. İbrahim Sarıçam, Hz. Muhammed ve Evrensel Mesajı, s. 334.
29. bk. Tirmizî, Kıyâme, 1.
30. Müslim, Fedâil, 52.

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

"Yedi sınıf insan vardır ki, Allah onların hiçbir gölgenin olmadığı Kıyamet gününde kendi arşının gölgesinde (rahmetinin himayesinde) gölgelendirecektir:... Allah'a kulluk ederek (temiz bir hayat içersinde) yetişen genç..."

(bk. Buhârî, Ezan, 36; Müslim, Zekat, 91.)

Yukarıdaki hadise göre Allah (c.c.) yanında en değerli gençlerin özellikleri neler olmalıdır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Gençler doğru bir şekilde, Kur'an ve sünnete göre bilgilendirilmeli, gençlerin din hakkındaki kaygı ve şüpheleri giderilmelidir. Onlar sapkın, yanlış düşünce ve inanışlardan uzaklaştırılırsa doğru inançlı, ahlaklı bireyler yetişir.

Gençlere yaklaşım metotlarından birisi de günümüz teknolojisini kullanmaktır. Din hizmetlerinin teori ve uygulamaları ile ilgili, teknolojik araçlardan da yararlanılır. Bilgisayar, sosyal medya, televizyon, vb. araçlardan yararlanılırsa gençler anlatılanlara ilgi duyar ve onlarla daha rahat iletişim kurulur.

2.2.3.Yetişkinler

Yetişkinlik, gençlik yıllarından sonra gelir. Bu süreçte insanların kişilik yapıları belirginleşir, hayata dair sorumlulukları artar. Gerekli dinî eğitimi almış yetişkinler çocuklarına, ailesine ve topluma faydalı olurlar.

Yetişkinlere verilecek din hizmeti ilgi, ihtiyaç ve beklenti odaklı olur. Özellikle günlük hayatın içinde dinî yaşantının onları ne kadar meşgul ettiği önemlidir. Ayrıca din hizmetinin bu kişilere ne kadar ulaştığı tespit edilir. İnanç esasları başta olmak üzere ibadet ve ahlaki bilgiler verilir.

Din hizmeti verilirken bireylerin dinî eğitimlerini hangi seviyede aldıkları ve cinsiyet durumları göz önünde bulundurulur. Yaygın eğitim olarak yetişkinler ihtiyaç duydukları ilmihal bilgileri, Kur'an okuma, İslam tarihi vb. konularında bilgilendirilir, kadınlara özel ilmihal bilgilerine de yer verilir.

DÜŞÜNELİM-PAYLAŞALIM

" O, sizi (önce) topraktan, sonra az bir sudan (meniden), sonra "alaka"dan (döllenmiş yumurta) yaratan, sonra sizi (ana rahminden) çocuk olarak çıkaran, sonra olgunluk çağına ulaşmanız, sonra da ihtiyarlamanız için sizi yaşatandır. İçinizden önceden ölenler de vardır. Allah bunları, belli bir zamana erişmeniz ve düşünüp akıl erdirmeniz için yapar."

(Mü'min suresi, 67. ayet.)

Yukarıdaki ayette insanın yaratılışı ile ilgili hedef kitle nasıl anlatılmaktadır? Düşüncelerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.

Yetişkinlere verilecek din hizmetinde bireylerin, dinî konularda düşünme ve araştırma kabiliyetleri geliştirilerek başkalarına bilinçsizce bağlanmalarına engel olunur. Bunun yanı sıra Kur'an'ı sağlıklı anlama ve hadisleri doğru yorumlama bilinci kazanmaları sağlanır. Böylece yetişkin birey, İslam'ın öngördüğü güzel ahlaka sahip olur.[31]

2.2.4.Yaşlılar

Yaşlılık evresinde bireylerde fizyolojik değişiklikler görülür. Bu durum bireylerin psikolojik durumlarına da etki eder. Hareketlerin yavaşlaması, algıda gerileme, işitme ve görme fonksiyonlarında azalma gibi sağlık problemleri ortaya çıkar. Bunun yanı sıra sosyal statülerini kaybetme ve yakın çevresinde yaşadıkları eş, arkadaş kayıplarıyla da günden güne yalnızlaşır ilgi ve sevgiye eskisinden daha fazla ihtiyaç duyarlar. Yaşlı bireylerin bu sıkıntılarla mücadele edebilmesi ilgi, sevgi ve doğru metotlarla uygulanan dinî hizmetle mümkün olur.

Görsel 1.9: Yaşlılara sevgi ve saygıyla yaklaşılır.

İnsanların her dönemi değerli görünse de değer bakımından saygıya en layık kesim yaşlılarımızdır. Onlar yaşam tecrübeleri; problemlere yaklaşımları ve çözüm üretmeleri ile hayatımızın ayrılmaz parçalarıdır. Yaşantımızın tam merkezindedirler. Onlara hayatımızda çeşitli değer ve anlamlar yükleyerek varlıklarının bizler için ne kadar önemli olduğunu hissettiririz. Yaşlılara değer vermemiz gerektiğini dinimiz de emretmektedir. Peygamberimiz (s.a.v.): *"Küçüklerimize şefkat göstermeyen ve büyüklerimizin kadrini bilmeyen bizden değildir."* [32] buyurarak yaşlıların değerine dikkat çekilmekltedir.

Dinî eğitim ve hizmet kişilerin içinde bulundukları duruma anlam katar, yaşam kalitelerini artırır, ruhsal yönden ayakta kalıp mutlu ve huzurlu olmalarını sağlar. Hz. Peygamber (s.a.v.) uzun ömürlü olmayı şöyle ifade eder: *"İnsanların en hayırlısı, ömrü uzun, ameli güzel olanıdır."*[33] Bu tür mesajlar yaşlılara moral vermekte, onları sevindirmektedir.

Yaşlı bireyler daha önceki dönemlerde yapmaya fırsat bulamadıkları ibadetlerini tamamlamak isterler. Kur'an okumaya daha çok vakit ayırır, hayır hasenat yaparak salih amel işlemeye daha çok özen gösterirler. Bu sebeple dinî yaşantıya yönelimleri artar. Hayatlarının son evresini huzurlu ve mutlu geçirmeye çalışırlar.

Din hizmeti götürecek görevli, yaşlı bireylerin daha önceden elde ettikleri dinî kabulleri göz önüne alır. Çünkü yaşlı insanlar önceden elde ettikleri dinî bilgilerden vazgeçemezler. Bu nedenle görevlinin hedefi yaşlıların psikolojilerini diri tutmak, onlara moral ve motivasyon vermektir. Böylece yaşlıların beklentilerini karşılamış olur.

31. bk. Mustafa Köylü, Yetişkin Din Eğitiminin Teorik Temelleri, s. 242.
32. Tirmizî, Birr, 15, Ebu Davud, Edeb, 58.
33. Tirmizî, Zühd, 21.